

**UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI**

L'aprenentatge cooperatiu aplicat a la descoberta de la civilització egípcia i mesopotàmica al grup de primer d'ESO de l'Institut Torre Queralt de Lleida

Alumna: Núria Prats Amill

Tutor: Iban García- Borés Comas

Màster en formació del professorat. Especialitat de geografia i
història **Data:** Juny 2024

Resum

En aquest estudi es proposa una investigació educativa centrada en un estudi de cas del grup de primer d'ESO de l'Institut Escola Torre Queralt de la ciutat de Lleida. Es tracta d'un centre de màxima complexitat educativa que disposa d'unes característiques pròpies que el fan únic: un espai socialment complex i on el baix nivell socioeconòmic afecta de manera significativa la vida dels seus estudiants.

A través del grup classe es suggereix la introducció d'una nova metodologia a l'aula, la introducció de l'aprenentatge cooperatiu aplicat a la descoberta de les primeres civilitzacions; la civilització egípcia i mesopotàmica.

L'objectiu de la investigació parteix de l'interès per la millora de l'adquisició de les competències i sabers dels estudiants en ciències socials, així com la construcció d'un clima d'aula i d'unes relacions socials més positives. A través d'aquest estudi es pot veure l'aplicació educativa i els seus corresponents resultats obtinguts, sovint influïts per diferents variables i per un procés d'adaptació que, habitualment pot ser llarg.

Paraules clau: investigació educativa, aprenentatge cooperatiu, civilització, Egipte i Mesopotàmia.

Abstract

In this project, suggested educational research focused on a case study of first year ESO class in Institut Escola Torre Queralt in Lleida. It is an institution of education of maximum complexity that has unique characteristics: a social complex place where the low socioeconomic status affects in a significant way the student life.

Through the class group, it is proposed an introduction of a new methodology in class, the introduction of cooperative learning applied

to the discovery of the ancient civilizations, the Egyptian and Mesopotamian civilization.

The research objective stems from the interest in improving the acquisition of students' competence and knowledge of social sciences for the improvement and construction of the best climate of class and a more positive social relation. Through this study, it is possible to see the educational application and its corresponding results, often influenced for different variables and for an adaptation process that can be long.

Key words: education research, cooperative learning, civilisation, Egypt, Mesopotamian.

Índex

1. Introducció	7
Detecció de les necessitats/problemàtiques a resoldre.....	7
Justificació de la proposta d'innovació	8
2. Marc Teòric.....	9
3. Proposta de Recerca	13
3.1 Definició del problema	13
3.2 Pregunta/es d'investigació	14
3.3 Hipòtesi.....	14
3.4 Objectius	14
3.5 Disseny de la recerca	14
4. Intervenció Educativa	18
5. Mètode.....	19
5.1 Participants	19
5.2 Variables	19
5.3 Instruments de recollida de dades	20
5.4 Procediment.....	20
5.5 Metodologia usada per a l'anàlisi de les dades.....	21
6. Resultats.....	22
6.1 Registre d'observació a l'aula abans de la intervenció educativa.	22
6.2 Resultats de la prova diagnòstica	24
6.3 Resultats del diari de camp	25
6.4 Resultats de l'autoavaluació feta per l'alumnat.....	27
6.5 Avaluació qualitativa de les tasques entregades	29
6.6 Evolució qualificacions de la segona i la tercera avaluació	31
7. Discussió.....	31
8. Conclusions.....	34

9. Referències	35
10. Annexos.....	38
10.1 Proposta d'intervenció educativa	38
10.2 Breu exemplificació del suport visual utilitzat per les explicacions....	44
10. 3. Activitat d'avaluació inicial proposada a l'alumnat	55
10.4 Activitats proposades de la seqüència didàctica.....	56
10.5 Rúbrica d'autoavaluació.....	76

Índex de taules, gràfics i il·lustracions

Taula 1. Codis creats per a la recerca.....	22
Taula 2. Taula dels conceptes apareguts durant la prova diagnòstica feta a l'alumnat.	25
Figura 1. Mapa de conceptes que presenten la freqüència d'activitats que motiven més a l'alumnat.	28
Figura 2. Taula que presenta l'anàlisi de les debilitats i fortaleeses exposades per l'alumnat després de la intervenció educativa.	28
Figura 3. Gràfic de barres comparatiu de les tasques entregades en quantitats d'alumnes.....	31
Figura 4. Taula on es presenta la intervenció educativa duta a terme al curs de 1r d'ESO	43
Figura 5. Taula on es poden observar les mesures adoptades per atendre la diversitat a l'aula.....	44

1.Introducció

En aquest treball de final de màster es duu a terme una proposta d'innovació educativa a l'Institut-Escola Torre Queralt de la ciutat de Lleida. S'entén com a proposta d'innovació aquella proposta dissenyada i planificada seguint un procés mediat i planificat que vol incentivar una millora en l'entorn educatiu.

En aquest cas la innovació educativa es dividirà en diferents fases: una primera introducció, el marc teòric sobre el qual es fonamenta el projecte, a continuació la proposta de recerca i la intervenció educativa, el mètode i finalment, els resultats obtinguts durant el procés de recerca i l'aplicació de la proposta. Mitjançant els següents passos es procedirà a la introducció de l'aprenentatge cooperatiu a l'aula de primer d'ESO de l'Institut Torre Queralt de la ciutat de Lleida.

Detecció de les necessitats/problemàtiques a resoldre

Com s'ha esmentat després d'una primera anàlisi del centre educatiu i si es tenen en compte les competències i els sabers assolits durant el primer trimestre d'aquest curs, s'ha detectat que el grup educatiu de primer d'ESO era el que presentava una necessitat d'intervenció educativa innovadora més urgent.

A través d'una observació sistemàtica de la gestió d'aula, mitjançant un suport escrit, i del grau de receptivitat de l'alumnat, s'han detectat com a principals necessitats: la manca d'ús de la llengua catalana per part de l'alumnat, la falta d'hàbits de treball i un excés d'individualitat, així com la manca d'una construcció de relacions socials positives. Tot això, condicionat per l'entorn on viuen allunyat del centre de la ciutat de Lleida, una zona que és coneguda amb el nom del Secà de Sant Pere.

Els alumnes del grup de primer d'ESO del centre educatiu participen en aquelles activitats on han de tenir un rol més actiu: com ara, l'aprenentatge a través del joc o el treball cooperatiu.

Justificació de la proposta d'innovació

La proposta d'intervenció que s'ha dut a terme va relacionada amb l'aprenentatge cooperatiu, com a nova metodologia que es vol implementar a l'aula de primer d'educació secundària del centre educatiu. D'aquesta manera, s'aposta per la implementació d'una nova metodologia a l'aula. Es considera que es tracta d'una nova metodologia en aquest context, ja que el tipus de mètode dut a terme acostuma a ser individual o el treball en equip, que no és ben bé el mateix que l'aprenentatge cooperatiu, pel fet que ha de tenir una sèrie d'elements com ara: una interdependència positiva i una avaluació grupal (Johnson et al., 1999). A més, és important que durant el procés hi hagi recompenses grupals (Santrock, 2019).

S'ha seleccionat aquest tipus d'aprenentatge, ja que ofereix la possibilitat de treballar i millorar les relacions socials i el treball en grup, i és adient en aquest cas perquè fa que els estudiants s'impliquin de manera directa en el seu procés d'aprenentatge (Johnson et al., 1999). D'altra manera, si els estudiants tenen un rol passiu en el procés d'aprenentatge és més difícil que hi mostrin interès i un sentit de responsabilitat. Les noves metodologies educatives van per aquest camí (Bustamante, 2021). En aquest procés d'aprenentatge cooperatiu es busca que el docent sigui un facilitador i acompanyi els estudiants en tot moment; dissenyant, organitzant les diferents activitats i gestionant els grups (Sharan i Sharan, 1992); tanmateix, és molt interessant que els alumnes avaluïn aquest procés.

Aquest treball de final de màster es divideix en les següents principals parts: el marc teòric, el procés d'intervenció educativa, el mètode escollit i a continuació, els resultats, la discussió i les conclusions que se n'han extret.

2.Marc Teòric

Introducció

En els últims anys s'ha argumentat la necessitat de trobar noves metodologies que permetin lluitar contra el fracàs escolar i millorar la qualitat educativa dels centres educatius. Una d'aquestes metodologies és l'aprenentatge cooperatiu que, malgrat no ser del tot nova, es troba en l'ordre del dia. En el cas de Catalunya ha estat una gran impulsora la LEC, la Llei educativa Catalana i la LOMLOE (Ley Orgánica 3/2020). D'altra banda, un fet important a comentar són els recents informes PISA els quals mostren una davallada generalitzada del nivell acadèmic.

Metodologies actives d'aprenentatge

Relacionat amb aquestes metodologies emergents es troba una convivència de metodologies actives i d'altres passives en aprenentatge. Alguns estudis mostren que la metodologia més utilitzada a l'aula és la classe magistral, com és el cas d'un estudi que es va fer on un 97% dels estudiants del grau de psicologia afirmaven que utilitzaven aquesta metodologia com a la principal (Cañabate et al.2014). Si s'usen metodologies més actives d'aprenentatge, s'assoleix una democratització del coneixement, ja que tothom té les eines per aprendre de forma autònoma i col·lectiva (Connac, 2021).

L'aprenentatge cooperatiu

Si un se centra en els avantatges de l'aprenentatge cooperatiu, diferents investigadors han fet recerca sobre la importància d'una educació en clau cooperativa. La major part dels autors argumenten que és important l'aprenentatge cooperatiu per afavorir la construcció social del coneixement, el conegut com a constructivisme social. A través d'aquest aprenentatge cooperatiu es pot estimular l'observació de diferents punts de vista sobre un mateix fenomen amb l'alumnat. A

més, aquest tipus d'aprenentatge dona un rol més actiu a l'alumnat, ja que el paper del docent en aquest tipus de metodologia d'ensenyament i aprenentatge ha de ser el de facilitador de les eines; així i tot, és l'alumne qui ha d'aprendre (Bertomeu, 2021)

És important entendre que per dur a terme un treball de forma cooperativa s'ha de crear un determinat clima a l'aula per tal que els alumnes se centrin en el treball col·lectiu i no únicament en la individualitat (Navarro et al. 2019).

Un camp d'estudi important per comprendre l'aprenentatge de l'alumnat és la neurociència, una ciència que cada vegada té més pes en estudis sobre educació. Aquests estudis mostren que l'alumnat format amb aquest tipus d'aprenentatge adquireix competències de forma més significativa. Per exemple, la connexió amb l'experiència prèvia de l'alumnat és fonamental (Jacobs, 2019). També, l'aprenentatge cooperatiu permet treballar i millorar les relacions socials entre l'alumnat del grup classe (Johnson et al.,1999).

Pel que fa concretament a l'assignatura de ciències socials, alguns autors consideren que les ciències socials s'han d'entendre com a un coneixement canviant que s'adapta a les incògnites de cada moment, cosa que suposa un gran repte, la cooperació és el que ens fa humans (Gavaldà et al., 2017).

Un altre aspecte destacable és que sovint es relaciona el desenvolupament de les tecnologies dins de les aules amb un afavoriment de l'aprenentatge cooperatiu; tot i això, no es considera que la tecnologia dugui la cooperació com a aspecte intrínsec. Aquest fet és important de destacar, ja que sovint es vincula la innovació a la introducció de la tecnologia a l'aula. Un dels autors més importants sobre l'aprenentatge cooperatiu és Johnson el qual va exposar sis passos diferents per desenvolupar l'aprenentatge cooperatiu (Jacobs i Renandya, 2019):

- Pas 1. Els estudiants són conscients de la necessitat de cooperar.
- Pas 2. Els estudiants entenen allò que implica la cooperació.
- Pas 3. Els estudiants practiquen l'habilitat cooperativa.
- Pas 4. L'alumnat practica de forma habitual la nova metodologia.
- Pas 5. Els alumnes discuteixen sobre l'habilitat cooperativa aplicada.
- Pas 6. La classe persevera en avançar cap a la competència inconscient en l'ús.
de l'habilitat cooperativa.

L'autor esmenta, a més, la importància d'una sèrie d'elements per assolir l'èxit en una dinàmica de tipus cooperativa com ara: la interdependència positiva i una avaluació grupal, així com un sistema de recompenses grupal. Els infants han d'entendre que treballar de forma cooperativa els pot aportar beneficis.

Tipologies d'aprenentatge cooperatiu

Un cop conegut què és l'aprenentatge cooperatiu cal destacar que aquest pot ser de diferents tipus: la dinàmica del trencaclosques, al fet d'aprendre junts, la investigació grupal i la redacció cooperativa.

La dinàmica del trencaclosques consisteix a la creació de grups de sis estudiants, cadascun dels quals treballa la part concreta d'una temàtica. A continuació, l'estudiant es dirigeix a un grup d'experts en la mateixa temàtica per tal de posar en comú les seves conclusions.

Per altra banda, la dinàmica d'aprendre junts consisteix en la creació de grups de quatre o cinc persones fent èmfasi en el debat. Així mateix, la investigació grupal es basa en petits grups i la generació d'un treball individual que després es posa en comú amb la resta del grup.

Finalment, existeix la redacció cooperativa on l'alumnat es divideix en parelles que s'autoavaluen i regulen una redacció (Santrock, 2019).

Limitacions de l'aprenentatge cooperatiu

Malgrat els múltiples avantatges que es poden trobar en l'aprenentatge de tipus cooperatiu, aquest aprenentatge també presenta algunes limitacions que cal tenir en compte.

En alguns casos aplicats a l'aula s'ha pogut constatar una baixa del nivell d'exigència del professorat i no sempre es genera una cooperació veritable. Per minvar aquest fet s'ha creat un organisme, la Xarxa Interuniversitària en Aprenentatge cooperatiu (XINTERAC) que es vol establir com a marc teòric de l'aprenentatge cooperatiu.

Un altre factor que pot influir en la limitació de l'aprenentatge cooperatiu són les proves externes, com ara la selectivitat. Alguns docents es mostren preocupats per assolir tots els continguts de cada curs, aquest fet provoca, sovint, que les classes que utilitzen una metodologia més activa d'aprenentatge es deixin de banda (Pons, 2021).

Aplicació a l'aula de l'aprenentatge cooperatiu

L'any 2019 es va fer un estudi sobre l'ús de l'aprenentatge cooperatiu en una aula de 1r de batxillerat de la ciutat de Reus. En aquesta proposta didàctica es treballava les descolonitzacions amb la dinàmica del trencaclosques. L'objectiu de l'aprenentatge era fer ús d'altres metodologies per millorar l'aprenentatge dels continguts de l'assignatura d'història, una de les que té més temari de batxillerat. Les conclusions que s'han extret d'aquesta proposta és que el treball cooperatiu permet que la major part de les tasques es duen a terme de forma molt satisfactòria i millor que amb les metodologies tradicionals (Irigoyen, 2019).

Resulta interessant, també, el projecte Patrimonia'm dut a terme a la ciutat de Barcelona entre l'alumnat del primer cicle d'educació secundària i el Museu d'història de Barcelona (MUHBA). En aquest

projecte es proposava la creació d'una activitat didàctica per part de l'alumnat sobre un indret patrimonial de la seva ciutat. L'objectiu era la inclusió de l'alumnat nouvingut i el treball de forma cooperativa en un cas arqueològic (Garcés i Terrado, 2009).

Avaluació de l'aprenentatge cooperatiu

Pel que fa a l'avaluació de l'aprenentatge cooperatiu és important tenir en compte quins són els objectius que es pretenen assolir. Amb l'objectiu d'avaluar el treball cooperatiu de forma individual i col·lectiva en alguns casos es poden elaborar rúbriques per tal que l'alumnat s'autoreguli. (Connac, 2021). Així mateix, és important establir unes normes de funcionament. Tal com marca la LOMLOE, és crucial que l'avaluació sigui formativa i formadora al mateix temps (Ley Orgánica 3/2020).

3. Proposta de Recerca

3.1 Definició del problema

Com ja s'ha esmentat anteriorment a partir de diferents instruments d'avaluació, un dels grups on s'ha detectat més necessitat d'intervenció és el curs de 1r d'ESO del centre educatiu.

S'ha detectat com a principals necessitats: la manca de construccions socials positives, la necessitat de millorar l'ús de la llengua catalana, el treball en equip i la falta d'hàbits de treball per part dels alumnes que, sovint, tenen un rol molt passiu i poc autònom a l'aula. L'adquisició de competències i sabers per part de l'alumnat no és del tot satisfactòria, i per això es proposa treballar amb una metodologia educativa que els ajudi a incentivar les relacions socials positives (Santrock, 2019).

També, és rellevant destacar que l'institut es troba en una zona amb un nivell socioeconòmic baix i molt aïllat del centre de Lleida, factor que també afecta el seu procés d'aprenentatge i que caldrà estudiar amb més profunditat (Institut Torre Queralt, 2021).

3.2 Pregunta/es d'investigació

A través de l'aprenentatge cooperatiu és possible millorar les relacions socials de l'alumnat i l'adquisició dels continguts de l'assignatura de ciències socials?

3.3 Hipòtesi

Aplicant l'aprenentatge cooperatiu a l'aula de primer d'educació secundària de l'Institut Torre Queralt els alumnes podran millorar les seves relacions socials i adquirir els sabers i competències de ciències socials amb més satisfacció i compromís.

3.4 Objectius

Objectiu general

- Analitzar l'impacte de l'aprenentatge cooperatiu en la millora de les relacions socials, motivació i de l'adquisició de les competències de ciències socials per part de l'alumnat.

Objectius específics

- Determinar quins factors de l'aprenentatge cooperatiu afavoreixen a la millora de les construccions socials.
- Verificar que els estudiants poden treballar de forma autònoma i cooperativa.
- Indagar la possibilitat d'adquirir continguts històrics sense rebaixar l'exigència a través d'una nova metodologia d'aprenentatge a l'aula.
- Analitzar la motivació i compromís de l'alumnat.

3.5 Disseny de la recerca

Variables

Hi ha una sèrie de variables que poden influir en aquest cas de recerca educativa: les variables dependents, independent i estranyes. A continuació, es presenten les principals d'aquesta recerca:

Variable dependent

Les variables dependents que es relacionen amb la problemàtica plantejada són les següents:

- Adquisició de les competències de ciències socials
- Relacions socials entre l'alumnat
- Participació i motivació de l'alumnat

Variable independent

La variable independent en la recerca educativa que pot ser modificada en un futur en el cas que es consideri pertinent és la següent:

- L'aprenentatge cooperatiu. La nova metodologia que es vol aplicar.

Variables estranyes

Les variables estranyes juguen un paper molt important en els estudis de cas. En el cas d'aquesta recerca hi trobem: un baix nivell-socioeconòmic, poc ús social de la llengua catalana, poc interès en activitats culturals i l'àmbit social i familiar dels alumnes. Són les variables que en el cas d'aquesta recerca no podem controlar (Fullana, 1992). També, cal tenir en compte aquelles dificultats del mateix alumnat que hi ha a l'aula, el qual presenta la meitat dels estudiants un pla individualitzat, fet que no es pot controlar i que s'ha tingut en compte pel disseny, l'anàlisi i avaluació de la seqüència didàctica.

Disseny de recerca

En aquest apartat es proposa el desenvolupament de la proposta de recerca educativa. Tenint en compte la hipòtesi i la pregunta de recerca s'ha considerat que la metodologia més idònia per dur a terme la recerca de tipus aplicada serà l'estudi de cas, un tipus de recerca qualitativa. L'estudi de cas es desenvoluparà a una classe de primer d'ESO del centre educatiu.

El curs de primer d'educació secundària és un curs on l'alumnat presenta moltes necessitats educatives especials. El grup classe s'emmarca dins d'un centre de màxima complexitat, l'Institut Torre Queralt de Lleida. L'institut presenta una baixa participació i motivació de l'alumnat, així com unes circumstàncies socioeconòmiques força desfavorables que poden condicionar el procés d'ensenyament i aprenentatge.

Atès que es tracta d'un centre i d'un grup classe concret i diferenciat de la resta de la ciutat de Lleida, no es pot generalitzar en les conclusions extreïtes que només seran vàlides en el cas d'aquest estudi. En altres paraules, no podem analitzar aquest cas sense tenir en compte únicament una relació de causa efecte, ja que existeixen múltiples variables que l'afecten i que caldrà conèixer.

En aquest estudi no s'ha optat per un disseny quasi experimental de recerca, pel fet que el grup d'intervenció és un grup amb unes característiques úniques a la ciutat (Merriam, 1985).

Per analitzar tot aquest context propi, el primer que cal tenir en compte és obtenir la informació a partir dels diferents instruments. Per entendre cada context és important tenir un plantejament obert i estudiar el context de forma general. Inicialment, la recerca serà de tipus descriptiu amb l'objectiu de conèixer el context de forma més exhaustiva. A posteriori, caldrà capturar la informació assolida i ordenar-la, després es codificarà i finalment, s'integrarà la informació aconseguida per extreure'n unes conclusions.

Per codificar aquesta informació serà necessari crear una llista de codis de forma mixta, es crearan uns codis preestablerts, però es podran modificar a posteriori. Tota la informació serà escrita en un registre escrit i es llegirà detingudament per, posteriorment, ser classificada segons els codis preestablerts. Alguns d'aquests codis poden ser: el grup classe, la metodologia de treball, etc.

Finalment, caldrà comprovar si la variable independent afavoreix i millora o no totes les qüestions plantejades amb l'objectiu de corroborar o no la hipòtesi inicial.

Instruments de recollida de dades

Atès que s'usarà la metodologia de l'estudi de cas, per tal d'assolir la informació cal una sèrie d'instruments. És important que tota la informació quedi registrada. Per fer una anàlisi de la situació s'utilitzarà l'observació, els treballs dels alumnes i l'elaboració de qüestionaris per l'avaluació de la intervenció, el procés i el context, avaluant si s'han assolit els objectius de la investigació. Tant l'observació com els qüestionaris s'analitzaran de forma qualitativa.

El mètode de l'observació es farà servir per verificar i fer un seguiment de tot el procés d'intervenció. Així mateix, també servirà per valorar si els estudiants treballen de forma cooperativa o no durant el procés d'aprenentatge (Irigoyen, 2019). Cal destacar que aquesta observació ja s'ha dut a terme des d'un primer moment en tot el desenvolupament de les pràctiques i que ha sigut cabdal per entendre les necessitats prèvies de l'alumnat i fer la proposta de recerca.

El registre d'aquesta observació es farà a través de l'instrument d'un registre d'anotació. Alguns dels elements que serà important de tenir en compte seran: la participació de l'alumnat, la capacitat de cooperació, l'adquisició dels sabers durant el procés, el grau de motivació dels alumnes en les diferents activitats, les seves relacions socials i la seva autonomia durant la realització de les activitats.

Pel que fa a l'anàlisi de resultats serà interessant al final del procés, per tal de conèixer si l'aprenentatge ha sigut de tipus cooperatiu, un instrument interessant que es podria utilitzar és un qüestionari d'autoavaluació per part dels estudiants. Tal com exposen alguns

autors és molt interessant que les dades siguin recollides per l'interventor però també per part dels estudiants (Connac, 2021).

4. Intervenció Educativa

La intervenció educativa proposada es basa en un total de vuit sessions amb el grup de primer d'ESO on s'ha proposat una situació d'aprenentatge vinculada a l'aprenentatge d'Egipte i Mesopotàmia anomenada << descobrim junts l'Antic Egipte i Mesopotàmia?>>.

Les diferents activitats suggerides durant la situació d'aprenentatge engloben els diferents aspectes rellevants i essencials d'ambdues cultures mil·lenàries: la cronologia, la geografia d'Egipte i Mesopotàmia, l'origen i els tipus d'escriptura, la religió, les ciutats, la mort i l'art. Tot i això, és important destacar que sobretot aprendran la cultura egípcia.

Durant el transcurs de les vuit sessions l'alumnat treballarà amb la metodologia del treball cooperatiu. Dins de cada grup hi haurà uns rols assignats a cadascun dels seus integrants.

Sobre les sessions, aquestes estaran estructurades i caldrà informar els alumnes abans de començar de la seva estructura: es començarà amb una classe amb suport visual i tècnica de la parada dels tres minuts i, a continuació, una o dues activitats amb el grup cooperatiu assignat a cada alumne.

Pel que fa als sabers de la seqüència didàctica, l'alumnat aprendrà essencialment sobre: la geografia i les inundacions del riu Nil, el sorgiment de l'escriptura, el culte a l'antiguitat, així com el món dels morts. A més, veurà diferents representacions culturals d'aquestes dues cultures antigues. Les corresponents activitats es poden veure als annexos del treball amb les seves correlatives explicacions.

Finalment, l'alumnat es distribuirà en diferents grups que prèviament serà escollits heterogèniament amb l'objectiu de facilitar el treball cooperatiu i atendre de manera més efectiva les necessitats educatives de cada estudiant.

5. Mètode

5.1 Participants

La mostra utilitzada en aquest cas d'innovació educativa correspon a 28 alumnes del curs de 1r d'ESO de l'Institut, així doncs la major part de l'alumnat té dotze anys. Es tracta com ja s'ha esmentat d'un centre de màxima complexitat amb matrícula oberta, que ha contribuït al fet que el nombre d'alumnes hagi variat durant la intervenció educativa.

També és important tenir en compte que a mitja intervenció han vingut dos alumnes amb necessitats educatives que eren acompanyats per una vetlladora escolar.

A causa de tot aquest grau de complexitat que diferencia aquest centre respecte als alumnes del municipi s'ha considerat fer un estudi de cas. El grup classe de primer d'ESO és un grup conflictiu i difícil de gestionar, per aquest motiu s'ha decidit intervenir-hi. La major part dels estudiants no mostren interès cap a l'aprenentatge i tenen conductes rupturistes. Aquest es correspon al principal motiu pel qual s'ha escollit el grup. A més, la meitat del grup presenta una avaluació sense assoliments satisfactoris a gran part de les matèries durant el primer trimestre del curs, especialment a les de tipus lingüístic i social. És igualment important destacar que rarament utilitzen la llengua catalana com a llengua de comunicació a l'aula.

5.2 Variables

Les variables seleccionades es basen en l'estudi de la motivació dels alumnes, així com la millora de l'adquisició de sabers, competències i

d'unes relacions socials més positives a través de la nova metodologia proposada.

5.3 Instruments de recollida de dades

Els instruments generals que s'han usat per a l'obtenció de les dades abans i després de la intervenció educativa han estat: l'observació i l'anàlisi dels treballs duts a terme durant els dos primers trimestres del curs, sobretot des del punt de vista qualitatiu. S'han emprat aquests dos instruments, car són instruments qualitius que permeten avaluar a l'alumnat més enllà dels resultats, sinó que s'avalua tot el procés educatiu. L'anàlisi dels resultats als treballs s'ha dut a terme tenint en compte la nota final, així com la qualitat de la feina entregada: redacció, respostes apropiades, comprensió de les tasques, etc. Així mateix, els alumnes faran una rúbrica i respondran a unes preguntes de forma qualitativa al final de la intervenció educativa.

5.4 Procediment

El procediment que s'ha seguit per dur a terme tot l'estudi ha estat, en primer lloc, una primera avaluació sobre l'alumnat i els diferents cursos del centre. Durant les primeres setmanes al centre educatiu es va valorar quin grup necessitava un impuls amb una nova proposta d'innovació educativa. Tenint en compte els quatre cursos del centre educatiu es va decidir intervenir al grup de primer d'ESO.

Paral·lelament, es va fer un estudi del context de l'alumnat i del centre educatiu a partir de la documentació oficial del centre a escala global. D'aquesta manera es van poder detectar els principals necessitats del grup i un possible pla d'intervenció, a través de l'anàlisi i lectura de diferent bibliografia i diferents estudis de referència on a partir d'unes necessitats semblants es proposava una intervenció educativa.

A continuació, es va procedir a fer una observació més exhaustiva i concreta en el cas del grup classe escollit. Aquesta observació es va dur a terme a través d'un suport escrit. Així mateix, es va procedir a

conèixer una mica més les condicions del grup: plans individualitzats, trastorns de conducta detectats, treballs duts a terme durant el primer i segon trimestre, etc.

Un cop conegut de forma més exhaustiva el context educatiu es va procedir a dissenyar una intervenció que permetés aportar un valor afegit al grup i que ajudés a millorar les necessitats detectades de l'alumnat. Aquesta intervenció sempre basada en les referències documentals. Així mateix, ha calgut consensuar el tipus d'intervenció i el tema curricular amb el professorat.

Per corroborar o no la hipòtesi s'ha dissenyat una proposta d'intervenció en la qual es duu a terme una proposta educativa utilitzant activitats que afavoreixin el treball cooperatiu. El primer que es va fer durant la intervenció va ser una primera avaluació inicial per veure el grau de coneixement que tenien els alumnes sobre la temàtica.

Mentre s'ha dut a terme la proposta d'intervenció s'ha continuat observant i avaluant la qualitat dels treballs dels alumnes i els seus rols dins de l'aula. Aquesta intervenció educativa s'ha dut a terme en un total de vuit sessions. És important de destacar que també s'ha tingut en compte l'opinió dels estudiants de cara a l'avaluació i als resultats.

5.5 Metodologia usada per a l'anàlisi de les dades

A cada sessió s'ha suggerit a l'alumnat una sèrie de propostes educatives cooperatives quan s'han anat avaluant dins i fora de l'aula, tant la part escrita com les relacions socials que s'han establert i l'adquisició dels sabers. Un cop duta a terme la intervenció, es farà una anàlisi dels resultats obtinguts i se seguirà a la seva posterior presentació dels resultats. Aquesta anàlisi es farà seguint l'aplicació Atlas. Ti, a través de l'establiment de diferents codis:

Motivació de l'alumnat	Tasques més motivadores	Adquisició dels sabers	Falta d'autonomia
Reticències a treballar en grup	Distribució horària	Comportament a l'aula	

Taula 1. Codis creats per a la recerca

Durant el procés d'avaluació s'han fet diferents reunions i s'ha portat al dia un registre de tot el que s'ha considerat important.

A l'última sessió de la intervenció s'ha proposat als alumnes una autoavaluació contemplant tots aquests aspectes. A més, han respost de forma qualitativa aquelles activitats que gaudeixen més o menys a l'aula de geografia i història i diferents qüestions relatives a com se senten dins de l'aula amb els seus companys. D'aquesta manera s'ha pogut fer la comparativa entre les dades extretes de la mateixa observació i de les anàlisis dels resultats com de les mateixes percepcions que n'ha tingut l'alumnat.

6. Resultats

En aquest apartat es presenten els resultats de la recerca educativa basats en les hipòtesis prèviament exposades. Cal concretar que es presenten els resultats abans i després de la intervenció educativa per, d'aquesta manera, poder-los comparar.

6.1 Registre d'observació a l'aula abans de la intervenció educativa.

A l'aula s'ha pogut observar el comportament de l'alumnat abans i després de la intervenció educativa. L'alumnat de primer d'ESO de l'Institut Torre Queralt presenta un nombre total de 28 alumnes, un nombre que ha canviat entre el primer i el segon trimestre, pel fet que el centre té una matrícula de tipus oberta, com ja s'ha comentat.

Distribució horària

Pel que fa a l'organització de les classes, els alumnes canvien d'aula depenent de l'assignatura i aquest fet provoca un desordre, especialment quan tenen el material que es necessita a l'aula d'abans.

Pel que fa a la distribució horària, algunes classes són de 45 minuts, mentre que d'altres són d'una hora. L'alumnat en total té, aproximadament, tres hores de classe a la setmana de geografia i història.

Falta d'autonomia

Es pot veure que l'alumnat de primer d'ESO presenta una falta d'autonomia important. Durant la major part de les classes els estudiants tenen codocència, fins i tot tres docents per a ells. Aquest fet genera que busquin sempre ajuda per fer totes les activitats, fins i tot quan es tracta d'apuntar petites frases dictades. Així mateix, alguns estudiants, tot i que no van a l'aula d'acollida, presenten dificultats per entendre la llengua catalana.

Activitats motivadores

En les activitats més gamificades és on gaudeixen més del procés d'aprenentatge i presenten una major motivació, encara que sàpiguen que aquestes activitats són avaluades. També, destaquen en activitats més físiques o motrius. Sovint posen interès a posar-se a treballar junts, però només amb els companys que ells volen.

Totes les dificultats esmentades es troben en totes les assignatures escolars, ja que tot el professorat esmenta les mateixes mancances; així ho comenten a les diferents reunions docents a les quals s'ha assistit.

Comportament, atenció i rendiment escolar

En l'àmbit del comportament, en el curs de primer hi són presents, sovint, les males paraules i l'alumnat és molt desorganitzat: hi ha papers a terra d'activitats avaluable, pèrdua de llibres i ordinadors i falta d'atenció durant les classes. A més, alguns alumnes presenten reticències a fer activitats en grup amb alguns dels companys a priori se'n desconeix el motiu. Alguns alumnes es barallen a classe, especialment els nois, tot i que ho fan, segons sembla, de forma amistosa. Aquest fet distorsiona molt les classes. Quan es duen a terme aquests comportaments la resposta és l'expulsió de l'alumnat de classe.

A les aules, hi ha uns petits prestatges on els alumnes posen les fitxes i els llibres que disposen, però sovint estan barrejats i trencats. Falta un treball important de tutoria per organitzar totes aquestes qüestions.

Pel que fa a les avaluacions, bona part del grup classe presenta una avaluació suspesa de l'assignatura o un assoliment satisfactori; rarament un estudiant presenta un assoliment notable. Concretament, durant el primer trimestre només dos alumnes. L'alumnat presenta un rendiment acadèmic molt baix pel curs en qüestió. Aprova la matèria pel fet d'haver entregat les tasques, encara que algunes d'aquestes no estan ben fetes. És un dels aspectes més problemàtics.

Sobre les dates d'entrega, es deixa als alumnes entregar els treballs al llarg de tot el trimestre. Per tant, estan acostumats que se'ls doni molt marge. Pràcticament, esperen sempre l'últim dia per entregar-les. Cal treballar molt els hàbits de treball i estudi.

6.2 Resultats de la prova diagnòstica

Quines paraules associes amb l'Antic Egipte i Mesopotàmia?

Un cop duta a terme la prova diagnòstica s'ha pogut evidenciar que la major part de la informació i coneixement que tenen els alumnes sobre aquestes societats antigues és relacionada, sobretot, amb els símbols de poder. Pel que fa a la civilització mesopotàmica cap dels alumnes n'ha fet esment amb cap paraula, fet que ens evidencia que els és completament desconeguda.

A continuació, es poden veure els mots esmentats durant la prova diagnòstica i la seva corresponent temàtica. És important de tenir en compte que els resultats presenten molt poca varietat, tenint en compte la quantitat d'alumnes.

Paraules	Temàtica
Faraó	Símbol de poder
Mòmia	Símbol de poder
Gats	Cultura
Desert	Geografia
Or	Símbol de poder
Piràmide	Símbol de poder
Tutankamon	Símbol de poder

Taula 2. Taula dels conceptes apareguts durant la prova diagnòstica feta a l'alumnat.

Resultats de l'avaluació final

Durant la penúltima sessió de la seqüència didàctica es va tornar a repetir la mateixa dinàmica de prova diagnòstica. En aquest cas es va detectar que tots els estudiants incorporaven nous conceptes entre els quals cal destacar: zigurat, cuneïforme, jeroglífics, blat, escriptura, esclaus, pedra calcària, sorra negra d'Egipte, inundacions del riu Nil, mòmies, momificació. Generalment, es van quedar amb tres temes principals: geografia del riu Nil, cultura i societat i el món de la mort.

6.3 Resultats del diari de camp

Aquest registre d'observació s'ha fet mitjançant l'estudi de cada sessió executada.

Sessió 1 i 2

El treball cooperatiu durant les dues primeres sessions de la intervenció educativa ha permès veure l'alumnat més motivat a l'assignatura. L'alumnat ha presentat un comportament adequat. Inicialment, s'ha mostrat una mica reticent a fer activitats cooperatives, ja que està acostumat a fer activitats avaluable individuals; així i tot, hi ha hagut un important grau de participació. És rellevant tenir en compte que aquest major grau d'implicació es pot donar per l'afecte novetat.

Sessió 3

L'alumnat presenta dificultats per seguir l'ordre de les activitats proposades, malgrat que s'avisen amb anterioritat. Els costa molt anar més enllà de les respostes literals. Encara no disposen de prou autonomia per fer les activitats i se'ls ha de motivar molt. Malgrat aquest fet, l'alumnat ha pogut fer correctament el *Padlet* amb el mural cooperatiu dels noms jeroglífics.

Sessió 4

Aquesta ha sigut amb diferència la sessió que més ha funcionat, les activitats suggerides els han motivat molt i han sigut molt autònoms.

Sessió 5

En aquesta sessió l'alumnat ha dut a terme una reflexió sobre el codi d'Hammurabi en grups i les han comparat amb les lleis actuals. A més, l'alumnat s'ha mostrat interessat en els déus egipcis.

Sessió 6

En aquesta sessió l'alumnat li ha interessat molt la temàtica de la mort i la momificació a l'Antic Egipte. La classe ha permès fer un petit debat sobre diferents religions i les seves creences en el més enllà.

Sessió 7

Durant la sessió 7 s'ha explicat la importància de fer una autoavaluació i els alumnes s'han autoavaluat a partir d'una rúbrica i d'una sèrie de preguntes de tipologia oberta.

Sessió 8

Durant l'última sessió s'ha revisat totes les tasques que faltaven per entregar, així com auxiliar en aquells últims dubtes. La classe ha estat moguda, ja que hi havia un únic docent gestionant totes les activitats.

A aquell alumnat que ja tingués totes les tasques entregades se li ha proporcionat activitats extres (comprensions lectores d'Egipte i Mesopotàmia).

S'ha considerat necessària aquesta última sessió, ja que tal com s'ha esmentat l'alumnat ha de millorar la seva organització pel que fa a les tasques. També, s'ha vetllat perquè totes les activitats quedessin degudament entregades i ordenades.

6.4 Resultats de l'autoavaluació feta per l'alumnat

Què m'agradaria fer més a l'aula?

Es va preguntat als alumnes de forma qualitativa, a través d'una resposta oberta, quines activitats els agradaria fer més a l'aula un cop duta a terme la rúbrica.

Figura 1. Mapa de conceptes que presenten la freqüència d'activitats que motiven més a l'alumnat.

Els resultats que se'n poden extreure després de generar el núvol de paraules són que la major part dels estudiants volen un aprenentatge més cooperatiu que incentivi les seves relacions socials grupals. A més, manifesten que en grau més baix que els agradaria gaudir d'un aprenentatge basat en la gamificació (jocs i *plickers*), així com fer més ús dels ordinadors a l'aula. Finalment, cal destacar que només dos alumnes volen continuar amb el treball individual, fet que es considera positiu en el cas d'aquesta intervenció.

Quin clima hi ha a la meva aula?

Debitatats	Fortaleses
Els professors en general s'enfaden amb facilitat i ens agradaria que tinguessin més paciència.	Som bones persones tots els alumnes de classe.
Riem quan no toca, sobretot quan la professora ens explica.	Hi ha companyonia amb alguns dels alumnes de classe.
Fem preguntes absurdes per perdre temps a classe.	Els professors ens ajuden quan ho necessitem.
No tenim l'actitud adequada a classe.	Les classes són prou divertides i fem activitats que ens agraden.
No prestem prou atenció al que se'ns explica.	A poc a poc millorem el nostre comportament a l'aula.

Figura 2. Taula que presenta l'anàlisi de les debilitats i fortaleses exposades per l'alumnat després de la intervenció educativa.

Es va proposar l'anterior pregunta de forma oberta amb l'objectiu que l'alumnat busqués les fortaleeses i debilitats del clima a l'aula i del seu grup. Només s'han tingut en compte debilitats i fortaleeses, ja que s'ha considerat interessant centrar-se únicament en aquelles variables que realment l'alumnat i el professorat poden canviar. Aquesta anàlisi de les debilitats i les fortaleeses s'ha fet al final del procés d'intervenció educativa amb l'objectiu que l'alumnat avaluï com ha funcionat al llarg del procés.

Tal com es pot observar l'alumnat és conscient que la seva actitud ha de millorar a l'aula, només d'aquesta manera podrà millorar el clima del seu dia a dia. A més, són conscients que al llarg del curs han anat millorant el seu comportament. D'altra banda, com a aspecte a millorar del professorat, l'alumnat esmenta que el professorat s'enfada amb facilitat. Un aspecte molt positiu a destacar és que l'alumnat veu que la voluntat del professorat és el de guia i ajuda.

6.5 Avaluació qualitativa de les tasques entregades

En aquest apartat es presenten les tasques més rellevants de les quals es presenta la seva avaluació amb l'objectiu de comprovar l'adquisició de sabers i competències.

Tasca geografia d'Egipte

L'alumnat ha treballat de forma molt satisfactòria cooperativament i d'aquesta manera han dut a terme les tasques amb menys temps i més motivació. La investigació cooperativa ha sigut satisfactòria i, tot l'alumnat ha respost adequadament totes les qüestions proposades sobre la geografia d'Egipte i Mesopotàmia, presenta unes respostes força breus.

Tasca societat antiga

L'alumnat presenta una gran motivació al treball cooperatiu, especialment en l'exposició oral de les seves conclusions grupals. Es detecta que, a diferència d'altres tasques que s'han dut a terme al llarg del trimestre passat, l'alumnat presenta més motivació i s'ha expressat oralment de manera més adequada. Sembla, doncs, que aquest tipus de tasques funcionen molt bé amb aquest grup classe.

Tasca Escriptura egípcia i Padlet

L'alumnat presenta dificultats a l'hora d'esdevenir autònoms en les habilitats digitals, fins i tot en aquelles més senzilles. Exemple: la creació de carpetes a l'escriptori per desar imatges.

Tasca momificació

Aquesta tasca ha permès encetar un interessant debat sobre les creences de la vida després de la mort, fet que ha motivat molt a l'alumnat de primer curs. Les activitats vinculades al món religiós motiven especialment l'alumnat quan es treballen de forma cooperativa.

Tasca autoavaluació

Es detecta que l'alumnat no és del tot objectiu, probablement perquè no estan habituats a aquestes estratègies d'avaluació. Malgrat aquest fet, aquelles preguntes més de caràcter obert han expressat de forma adequada el seu punt de vista i les seves sensacions a l'aula.

Breu conclusió

Així doncs, es pot veure que el treball cooperatiu afavoreix la motivació de l'alumnat per l'estudi de la geografia i història, en el cas d'aquest grup classe. Cal tenir en compte que això també va molt condicionat per la temàtica la qual, si no és del seu interès, no els motiva.

Així i tot, cal tenir en compte que vuit sessions és un espai breu de temps i que és important que, si es vol avaluar de manera més fidedigna els seus resultats, caldria dur-los a terme a llarg termini.

6.6 Evolució qualificacions de la segona i la tercera avaluació

Per últim lloc, en aquest últim gràfic es pot veure l'evolució de la qualificació de les tasques entregades entre la segona i la tercera avaluació, cal dir que aquesta última seria provisional, ja que encara no s'ha acabat la tercera avaluació. Com es pot observar hi ha una lleugera millora de la qualitat de les tasques. És important de destacar, a més, que alguns alumnes que no havien entregat quasi cap tasca al trimestre passat n'han entregat moltes més. Aquest fet denota que de mitjana els alumnes amb aquest tipus d'aprenentatge milloren el seu compromís.

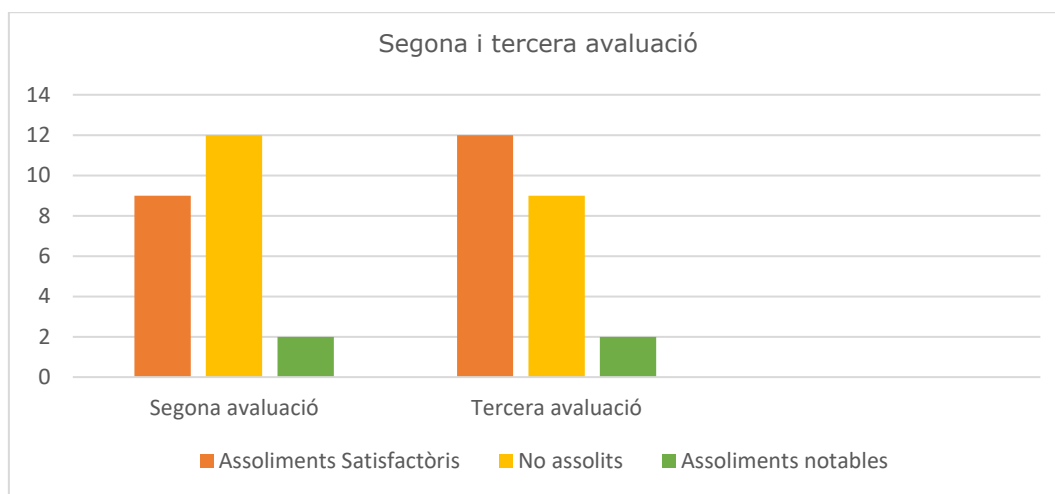

Figura 3. Gràfic de barres comparatiu de les tasques entregades en quantitats d'alumnes.

7. Discussió

En aquest apartat es proposa una comparació entre el marc teòric emprat del projecte amb els resultats obtinguts.

En primer lloc, és important destacar que en els últims anys les institucions educatives i les normatives han introduït noves metodologies i que, aquesta educació es troba en una fase de canvis

importants: introducció de noves metodologies, re configurar el model docent, noves tecnologies, etc. Aquest moment de canvi és una oportunitat per dissenyar noves propostes educatives.

Tot i que a priori pugui semblar que aplicar la metodologia de l'aprenentatge cooperatiu millora molt l'adquisició de sabers de l'alumnat en el cas d'aquest estudi es pot confirmar aquesta hipòtesi plantejada encara que val a dir que els canvis són mínims. Així mateix, cal tenir en compte que la docent que ha impartit aquestes sessions no és la mateixa que durant el primer trimestre i el segon, una variable que també pot influir en el procés d'avaluació de les tasques.

Tanmateix, sí que s'observa que l'alumnat incentiva la pràctica de la competència ciutadana i social, tal com han manifestat la major part dels investigadors que n'han fet recerca (Johnson et al.,1999). A més, s'ha vist una lleugera millora pel que fa als resultats obtinguts en les diferents tasques entregades, sobretot pel que fa als assoliments satisfactoris i la quantitat de tasques entregades.

Pel que fa a l'estudi de cas, és important tenir en compte que el context educatiu en cada cas és diferent i que la visió que en tenen la major part dels autors sobre les grans millores en el rendiment acadèmic en aquest cas no s'han pogut validar. D'altra banda, les autoavaluacions de l'alumnat s'han pogut usar per detectar quina és la seva visió sobre la seva aula i el clima. Tal com esmentaven diferents autors sobre l'aprenentatge cooperatiu, aquest tipus d'aprenentatge motiva a l'alumnat a continuar treballant amb aquesta metodologia, tal com es pot veure en els resultats del projecte d'innovació a l'autoavaluació que n'ha fet l'alumnat.

Així doncs, sí que s'ha pogut conèixer que les activitats més gamificades, les activitats basades en l'aprenentatge cooperatiu i les exposicions orals cooperatives són les més motivadores per l'alumnat de primer del centre educatiu; tanmateix parlem d'un cas únic.

En tot cas és necessari tenir en compte que tota innovació educativa té un procés que és complex i que cal ser aplicat, encara més, a llarg termini, només d'aquesta manera es podran avaluar els resultats de reals de manera més efectiva. De la mateixa manera, tal com esmenten alguns autors, és imprescindible que l'alumnat conegui la metodologia emprada i, a més, n'entengui els avantatges que suposa utilitzar-la (Jacobs i Renandya, 2019).

Pel que fa a l'avaluació, tal com exposen autors com ara Connac és important que l'avaluació del procés es faci mitjançant una rúbrica, d'aquesta manera els alumnes coneixen els criteris d'avaluació i es poden, també regular el seu aprenentatge individual i col·lectiu (Connac, 2021). Com a contrapunt, és crucial de destacar que a la realitat no tot surt tal com s'havia previst i cal un període adaptatiu important perquè això pugui repercutir en millorar, potser, una mica més els resultats i l'afectació de l'aplicació de la nova metodologia educativa proposada.

Un dels aspectes que cal tenir en compte la periodització de les sessions, aquesta ha canviat segons el previst, ja que els alumnes han necessitat més temps per dur a terme les tasques suggerides. La intervenció s'ha hagut d'allargar un parell de dies.

8. Conclusions

Tal com es pot observar els estudiants han millorat la seva motivació a l'aula, encara que el grau de millora sigui baix. El més important d'aquesta recerca és que s'ha pogut detectar aquelles activitats on l'alumnat presenta un major grau de motivació: els treballs en grup, les exposicions orals cooperatives, així com les activitats més gamificades. Així doncs, es preveu que això pugui ser una guia pel centre educatiu per incentivar i motivar més l'alumnat. També, per constatar aquelles activitats on el grau de motivació és molt baix: el treball amb llibre i les explicacions més abstractes sense suport visual.

Pel que fa a la construcció de relacions socials més positives, aquestes s'han de millorar a llarg termini. Així i tot, es veu com un aspecte molt positiu la voluntat dels alumnes de fer activitats amb els seus companys i la seva demanda posterior com es pot veure en els resultats exposats pels mateixos alumnes. Cal tenir en compte que en un principi no volien treballar junts.

Sobre l'adquisició de les competències es pot veure que el treball cooperatiu incentiva un altre tipus de competències com ara la parla en públic i la capacitat de delegació i treball amb els altres. Es detecta una lleugera millora en la qualitat de les tasques entregades, així com un augment de les tasques entregades respecte al trimestre anterior.

En altres paraules, es treballen competències diferents que queden reforçades amb l'aprenentatge cooperatiu, especialment en aquell alumnat amb més necessitats educatives especials.

Així i tot, es detecten mancances pel que fa a l'expressió escrita i la comprensió lectora que caldria suplir entre totes les matèries.

Com a aspectes a millorar, seria molt important valorar si algun estudiant necessita una ajuda extra amb la llengua catalana, com ara

l'aula d'acollida. De la mateixa manera, seria molt important millorar l'expressió escrita de l'alumnat, tant pel que fa a l'escriptura com a la cal·ligrafia.

Finalment, caldria trobar una manera més organitzada de gestionar el material de l'alumnat: caixes o espais amb el nom de l'alumne, ja que, segurament, tenir les aules desordenades pot influir al seu benestar a l'aula.

9. Referències

Bertomeu Marín, J. (2021). Cooperar pel futur: L'aplicació de tècniques d'aprenentatge cooperatiu en una classe de primer de batxillerat. *Comunicació Educativa*, 34, 137-157.
<https://doi.org/10.17345/comeduc2021137-157>

Bustamante, S. M. M. (2021). El aprendizaje cooperativo y sus implicancias en el proceso educativo del siglo XXI. *INNOVA Research Journal*, 6 (2), 62-76
<https://doi.org/10.33890/innova.v6.n2.2021.1663>

Cañabata, D., Aymerich, M., Falgàs, M; (2014) i Gras. M.E. Metodologies docents. Motivació i aprenentatge percebuts pels estudiants universitaris. *Educar* 2014, (50/2), 427-441.
<https://educar.uab.cat/article/view/v50-n2-canabate-aymerich-falges-et-al/pdf-es>

Connac, S. (2021). *La cooperación entre el alumnado*. Marge Books.
<https://doi.org/10.17345/comeduc2021225-242>

Fullana Noell, J. (1992). Revisió de la recerca educativa sobre les variables explicatives del rendiment acadèmic. *Estudi general*, núm.12, p. 185-200.
<https://dugi-doc.udg.edu/bitstream/handle/10256/5675/43691.pdf>

- Garcés, M., Liz, J., i Terrado, C. (2009). Patrimonia'm: un projecte de proximitat i treball cooperatiu entre el Museu d'Història de Barcelona i les escoles i els instituts de Ciutat Vella. *Treballs d'Arqueologia*, 123-136. <https://ddd.uab.cat/record/70220>
- Gatell, C; de Miguel, R; Domínguez, J; García, J; García, M; Lucero J.A.; Sobrino, D; Flexas, M; Larralde, G i Liarte, R. (2022). *Situacions 1. Geografia i Història*. Vicens Vives.
- Gavaldà, A., Pons, J.A. Grau, V., Callarisa, J i Torrents, J. (2017). El treball cooperatiu: Una estratègia per ensenyar i aprendre des de les ciències socials. Publicacions Universitat Rovira i Virgili, Servei de Publicacions de la UVic - Eumogràfic Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya.
- Jacobs, G. M., i Renandya, W. A. (2019). *Student Centered Cooperative Learning: Linking Concepts in Education to Promote Student Learning*. Springer Singapore. <https://doi.org/10.1007/978-981-13-7213-1>
- Johnson, D. W., Johnson, R. T i Holubec, E. J. (1999). *El aprendizaje cooperativo en el aula*, (4). Paidós. <https://www.ucm.es/data/cont/docs/1626-2019-03-15-JOHNSON%20El%20aprendizaje%20cooperativo%20en%20el%20aula.pdf>
- Institut Torre Queralt. Projecte Educatiu de Centre. (2021). <https://agora.xtec.cat/ietorrequeralt/wpcontent/uploads/usu1262/2022/05/PEC-21-22-darrera-versio.-Actualitzat-1.pdf>
- Irigoyen, A. (2019). Aprenent història amb treball cooperatiu. Estudi de cas a primer de batxillerat. *Comunicació educativa*, (32), 39-57. <https://doi.org/10.17345/comeduc3239-57>

Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. Boletín Oficial del Estado, 340, de 30 de diciembre de 2020, 122868-122953. <https://www.boe.es/boe/dias/2020/12/30/pdfs/BOE-A-2020-17264.pdf>

Merriam, S. B. (1985). The case study in educational research: a review of selected literature. *The Journal of Educational Thought (JET) / Revue de La Pensée Éducative*, 19 (3), 204–217. <http://www.jstor.org/stable/23768608>

Navarro Soria, I., González Gómez, C., López Monsalve, B., i Contreras Fontanillo, A. (2019). Aprenentatge cooperatiu basat en projectes i entorns virtuals per a la formació de futurs mestres. *Educar (Bellaterra, Spain)*, 55 (2). [10.5565/rev/educar.935](https://doi.org/10.5565/rev/educar.935)

Pons-Altés, J. M. (2021). De la paraula al fet: la dificultat de cooperar. *Comunicació Educativa*, (34), 5-6. <https://doi.org/10.17345/comeduc20215-6>

Santrock, J. (2019). *Psicología de la educación* (6a.ed.). McGraw-Hill Interamericana. <https://ebookcentral-proquest-com.sabidi.urv.cat/lib/urv/detail.action?docID=5884882>

Sharan, Y i Sharan, S. (1992). Expanding cooperative learning through group investigation, 1234. New York: Teachers College Press. https://www.researchgate.net/publication/316521369_Expanding_Cooperative_Learning_Through_Group_Investigation

Viajes Egipto, Egipto (2023). Tu nombre en jeroglíficos egipcios. <https://www.egipto.com/tu-nombre-en-jeroglificos-egipcios/>

10. Annexos

10.1 Proposta d'intervenció educativa

Descobrim junts l'antic Egipte i Mesopotàmia?

Curs: 1r d'ESO

Matèria: Ciències Socials.

Objectius

- Introduir la metodologia de treball cooperatiu en l'aprenentatge de l'alumnat
- Conèixer els trets bàsics de la societat mesopotàmica i egípcia.
- Possibilitar el coneixement de la desigualtat social i econòmica al llarg de la història
- Millorar les relacions socials entre l'alumnat i el grup classe a través d'una construcció social del coneixement.

Competències clau

- Comunicació lingüística, competència digital, competència social i consciència i expressions culturals.

Competències específiques

- Competència específica 5. Analitzar de forma crítica els mecanismes que han regulat la vida de les societats al llarg de la història fins a l'actualitat i la construcció dels sistemes democràtics per participar de manera respectuosa i compromesa en activitats comunitàries que promoguin la convivència, la cohesió social i l'equitat.

Vectors

La seqüència didàctica s'ha dissenyat per englobar els vectors educatius, sobretot el benestar emocional i l'aprenentatge competencial.

Criteris d'avaluació

- Identificar i analitzar els mecanismes que han regulat la vida en comú d'algunes societats del passat, interpretant els principals models d'organització social i política.
- Evidenciar que l'alumnat es relaciona de forma adequada entre ell.
- Comprovar que l'alumnat treballi amb una corresponsabilitat positiva.

Sabers

A continuació es presenten els sabers generals de la situació d'aprenentatge.

- Construcció i interpretació de línies del temps

- Interpretacions històriques del sorgiment de les civilitzacions i la influència dels condicionants geogràfics.
- Valoració de les desigualtats socials i les disputes pel poder des de l'antiguitat i en diferents contextos històrics

Tots els sabers s'han extret de (Gatell et al. 2022)

Agrupament de l'alumnat

L'alumnat s'agruparà en grups de 4/ 5 persones. La resta d'activitats es faran en grup conjunt. Cada membre del grup tindrà un rol assignat: un coordinador (el líder que coordinarà els diferents membres del grup), un secretari (la persona que anota totes les conclusions), dos portaveus (el responsable d'exposar en veu alta els resultats obtinguts). En el cas que els grups siguin més grans es valorarà que hi hagi dos secretaris. Així mateix, cal destacar que l'alumnat serà distribuït en conjunts de taules per tal d'incentivar, encara més, aquest tipus d'aprenentatge.

Sessió 1. Descubrim Egipte i Mesopotàmia Duració: 1 hora.

Activitat inicial 1 temps: 45 minuts

En primer lloc, es presentarà el funcionament de les sessions durant el transcurs la situació d'aprenentatge: aprenentatge cooperatiu, organització de la temàtica. Un cop presentat el funcionament, es demanarà als alumnes que escriguin totes les paraules que relacionin amb l'Antic Egipte i Mesopotàmia en parelles. A continuació, es comentaran per veure quins elements són els primers que coneixem d'aquesta civilització, els anirem apuntant a la pissarra. Aquesta activitat també s'utilitzarà com a avaluació inicial de l'alumnat, per tal de saber que en coneixen.

A continuació, es presentarà amb una presentació tipus PowerPoint algunes imatges sobre Egipte i Mesopotàmia per contextualitzar la sessió. L'objectiu és que, mitjançant diferents qüestions plantejades en veu alta, l'alumnat pugui cooperar aportant la seva pròpia experiència i coneixements previs sobre el tema.

Algunes de les qüestions que es plantejaran seran: per què l'Alt Egipte es troba sota del Baix Egipte? Què hi veieu en aquestes imatges? Qui deu ser la persona que es representa en aquesta estàtua? Per a què servien les piràmides?

Aquestes preguntes s'intercalaran durant l'explicació seguint la tècnica cooperativa de la parada dels tres minuts, mitjançant la qual l'alumnat formularà una sèrie de preguntes.

Activitat de desenvolupament 15 minuts

Tenint en compte la informació proposada al llarg de la primera sessió es demanarà als alumnes que treguin l'eix cronològic que han treballat amb anterioritat i que situïn l'antic Egipte a gran escala. D'aquesta manera els alumnes podran tenir una visió històrica i cronològica de l'antic Egipte.

Sessió 2. Com era Egipte? Duració: 1 hora

Activitat inicial 1. 15 minuts

Es començarà la sessió explicant a través d'un suport visual PowerPoint la geografia a Egipte, seguint la dinàmica de la sessió anterior. Algunes de les preguntes que es duran a terme seran: on és Egipte? I Mesopotàmia? Els nostres rius són com el riu Nil? Per què ens pot servir un riu? Seguint la metodologia de la parada dels tres minuts.

Activitat de desenvolupament. 45 minuts

Es donaran als alumnes les qüestions següents i les hauran de resoldre a partir del llibre de text i de la informació proporcionada. Els dubtes els resoldran en equip i cada alumne tindrà assignada una pregunta, d'aquesta manera hauran de cooperar per trobar totes les respostes.

- Per què Egipte podia tindre agricultura si es troba en un clima desèrtic?
- Quin és el riu més important d'Egipte? On es troba?
- Què menjaven els egipcis?

Sessió 3. Quin sistema d'escriptura feien servir els egipcis i els mesopotàmics? Duració: 1 hora

Activitat inicial 1. 15 minuts

Es començarà la sessió explicant a través d'un suport visual PowerPoint l'escriptura a Egipte, seguint la dinàmica de les sessions anteriors amb la tècnica de la parada dels tres minuts. Algunes de les qüestions que es plantejaran seran les següents: per a què utilitzem nosaltres l'escriptura? Quina diferència veieu entre la imatge de l'escriptura cuneïforme i la jeroglífica?

Activitat de desenvolupament. Posem els nostres noms en escriptura jeroglífica. 45 minuts

L'activitat de desenvolupament d'aquesta sessió consistirà a posar els noms propis dels alumnes seguint l'escriptura jeroglífica. Els alumnes posaran els seus noms en escriptura

jeroglífica en un mural cooperatiu on hi haurà tots els noms escrits de la classe a través de la plataforma *Padlet*. Aquest mural cooperatiu es durà a terme amb els seus ordinadors portàtils. Finalment, es projectarà el mural.

Per conèixer la simbologia jeroglífica s'usarà com a pas previ la pàgina web Egipte (Egipto, 2023).

Activitat final

Al final de la classe es farà una posada amb comú amb tot el grup classe. Per fer la posada en comú els alumnes comentaran els següents aspectes: quines dificultats he trobat? He pogut posar totes les lletres bé? Creieu que és més fàcil l'escriptura jeroglífica o la nostra manera d'escriure?

Sessió 4. Qui vivia a l'antic Egipte? Duració: 1 hora

Activitat inicial 1. 20 minuts

Es començarà la sessió explicant a través d'un suport visual PowerPoint la societat de l'antic Egipte, seguint la dinàmica de la sessió anterior. Mentre es fa la presentació es donarà a l'alumnat una piràmide poblacional perquè vagin ubicant cada estament social fins de la piràmide. La piràmide tindrà llocs buits que caldrà que omplint durant l'explicació.

Activitat de desenvolupament. 40 minuts

Es donarà a cada grup d'alumnes assignat un estament social diferent: alts funcionaris/escribes, agricultors i artesans i esclaus. A través de diferents evidències: imatges, descripcions del personatge que tenen al davant. Els alumnes hauran d'endevinar quin estament social els ha tocat i mostraran les seves conclusions a la resta de la classe. Aquesta activitat es farà seguint la metodologia del *learning together* o, en català el fet d'aprendre junts. Quins elements apareixen en les imatges?

Se'ls donarà un breu guió com el següent per facilitar l'aprenentatge.

- Quin personatge trobeu a les vostres imatges?
- Creieu que és ric o pobre? Per què?
- Quins elements o objectes porta?
- Quins altres personatges hi havia?

Activitat final

Com a activitat final es farà una posada en comú de l'activitat en veu alta mostrant els diferents recursos utilitzats i cada grup presentarà el seu personatge. D'aquesta manera

actuaran com si fossin historiadors o arqueòlegs, on tindran un paper especial els portaveus de cada grup.

Sessió 5. Com era la religió i l'art a l'antic Egipte i Mesopotàmia? Duració: 1 hora

Activitat inicial 1. 15 minuts

Es començarà la sessió explicant a través d'un suport visual PowerPoint la religió a l'antic Egipte i Mesopotàmia, seguint la dinàmica de les anteriors sessions. Es plantejaran qüestions com la següent: La religió egípcia i mesopotàmica eren com les nostres? Igualment, es farà seguint la parada dels tres minuts on per parelles els alumnes pensaran preguntes que a continuació es respondran.

Activitat de desenvolupament 45 minuts

Es donaran les descripcions de tres deus egipcis: Horus, Ra i Isis. Els alumnes hauran d'esbrinar quin déu és cada un. Relacionant diferents descripcions amb les imatges dels déus. També tindran diferents representacions divines de les dues societats, egípcia i mesopotàmia i hauran d'esbrinar quines imatges són de cada cultura.

A continuació, amb els seus grups de treball cooperatiu els alumnes procediran a veure les diferències existents entre un temple antic i un actual.

Sessió 6. El procés de momificació. Duració: 1 hora

Es deixarà damunt d'algunes taules els següents materials: dues venes, sal, un penjoll i un facsímil del llibre dels morts. El fragment del llibre dels morts es farà interpretar seguint el Mite d'Osiris. Es començarà preguntant als alumnes quins elements veuen i que creuen que són.

A continuació, s'explicarà el procés de momificació a través de diferents imatges projectades. Algunes de les preguntes que es plantejaran seran les següents: creieu que encara es momifiquen els morts? Per què era important per ells momificar-lo?

Es complementarà l'activitat amb un suport físic tipus fitxa, amb l'objectiu que tinguin material per estudiar de cara a l'examen del tercer trimestre.

Sessió 7. Avaluació final. Duració: 1 hora

Activitat inicial i de desenvolupament

Durant aquesta sessió es farà una avaluació amb l'alumnat sobre la seqüència didàctica plantejada. L'objectiu de la sessió serà que l'alumnat s'autoavalui responent una sèrie de qüestions de tipologia qualitativa. Anteriorment, se'ls explicarà de forma detallada tot el que trobaran al qüestionari. A continuació, es comentarà amb gran grup totes les qüestions plantejades i les possibles propostes de millora exposades.

Sessió 8. Acabament de les tasques pendents. Duració: 1 hora

Durant aquesta sessió s'ha procedit a la finalització de les tasques pendents d'entregar així com donar retroacció a les tasques prèviament entregades.

Figura 4. Taula on es presenta la intervenció educativa duta a terme al curs de 1r d'ESO

Atenció a la diversitat

Mesures i suports universals

S'ha intentat plantejar activitats senzilles que motivin l'alumnat sense entrar en qüestions gaire abstractes. Les activitats sempre han anat acompanyades d'imatges amb l'objectiu de facilitar la seva comprensió, pel fet que la major part dels plans individualitzats mostren dificultats per la comprensió escrita. També, hi ha plans individualitzats relacionats amb trastorns de comportament.

A més, atès que molts alumnes presenten TDAH es proposa una intervenció dinàmica on caldrà explicar en cada sessió a l'inici molt bé tot el que es durà a terme, amb l'objectiu d'estructurar les sessions i les diferents activitats.

Cal tenir en compte que és un centre de màxima complexitat i que els alumnes presenten forces dificultats d'aprenentatge i actitudinals.

Mesures i suports addicionals o intencius

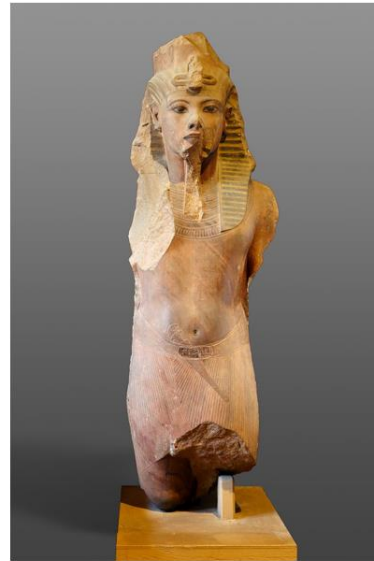
Hi ha dos alumnes al grup classe que presenten dificultats d'aprenentatge. Els dos alumnes compten amb l'ajuda d'una vetlladora que els hi fa de suport la major part de les hores lectives dificultats lingüístiques prou importants així com retards mentals lleus. Aquests alumnes només se'ls ha fet fer les activitats orals i, en el cas de les escrites, aquelles més senzilles.

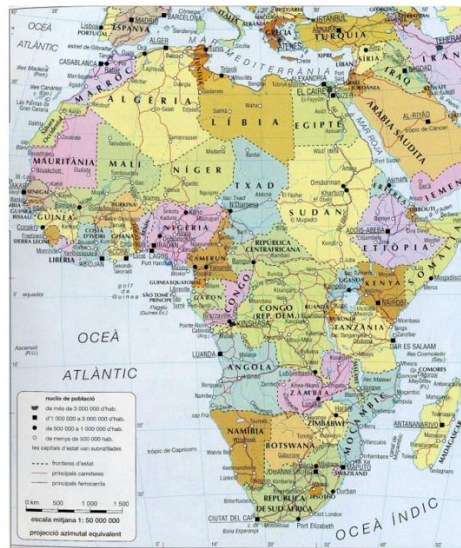
Així mateix, hi ha una alumna que presenta dificultats per entendre la llengua catalana, i es proposa la possibilitat d'anar traduït, en cas que es requereixi, al castellà.

Figura 5. Taula on es poden observar les mesures adoptades per atendre la diversitat a l'aula

10.2 Breu exemplificació del suport visual utilitzat per les explicacions.

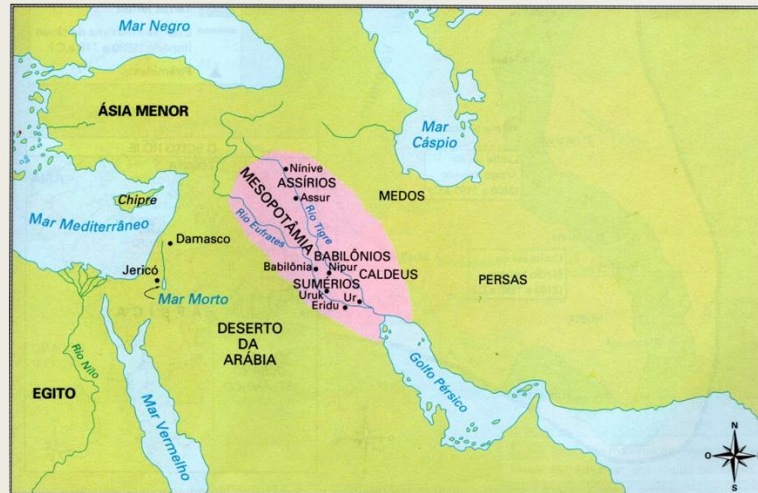
- On és Egipte?

Les dues regions d'Egipte

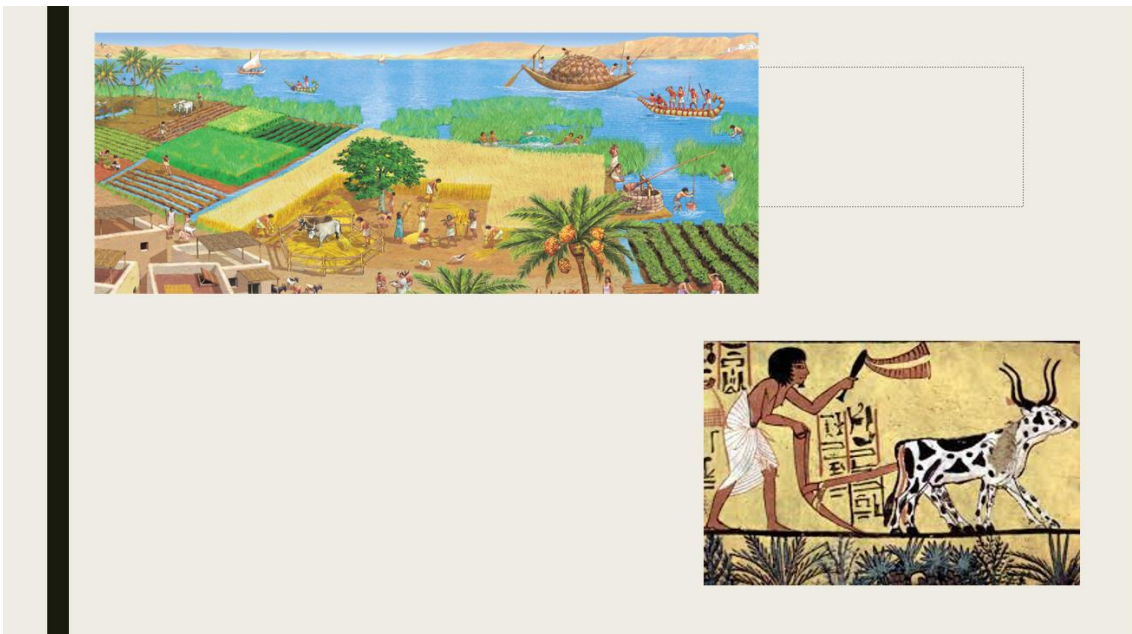
Per què l'Alt Egipte es troba sota del Baix Egipte?

MESOPOTÀMIA

GEOGRAFIA D'EGIPTE I MESOPOTÀMIA

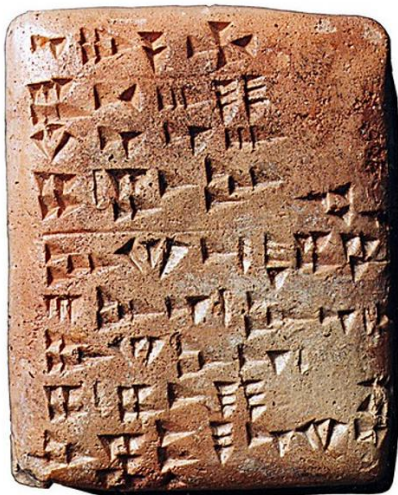
0 100 200 300 Miles

Per a què utilitzem
nosaltres l'escriptura?

I els egipcis i
mesopotàmics?

MS 1955/6
Lawsuit against Shamumanu, in alphabetic cuneiform script.
Ugarit, 13th c. BC

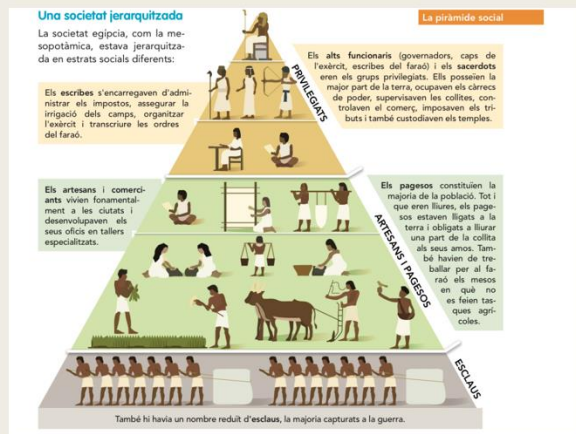

Quina diferència hi ha
entre les dues imatges?

QUÈ HI TROBEM A LES CIUTATS EN L'ACTUALITAT?

COM HAN
CANVIAT LES
CIUTATS?
3500-2000
AC

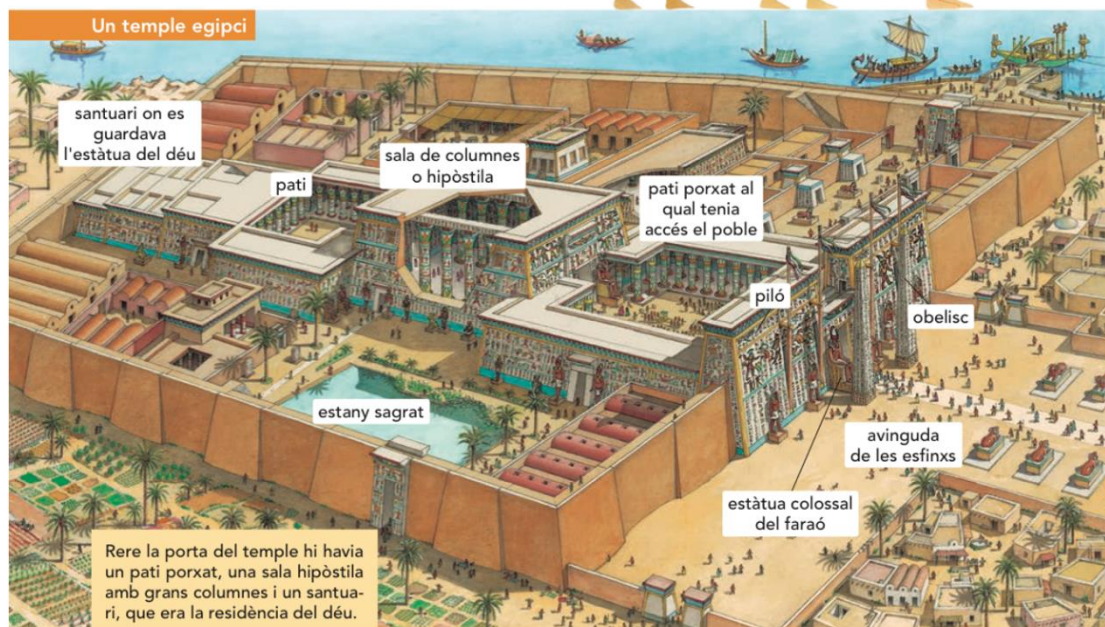
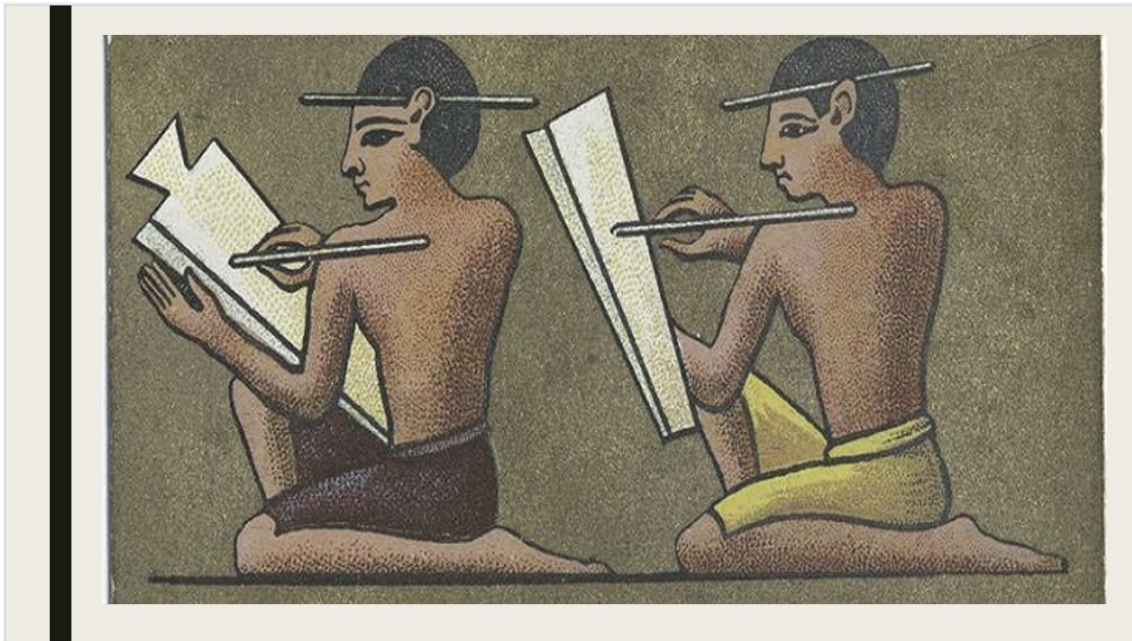

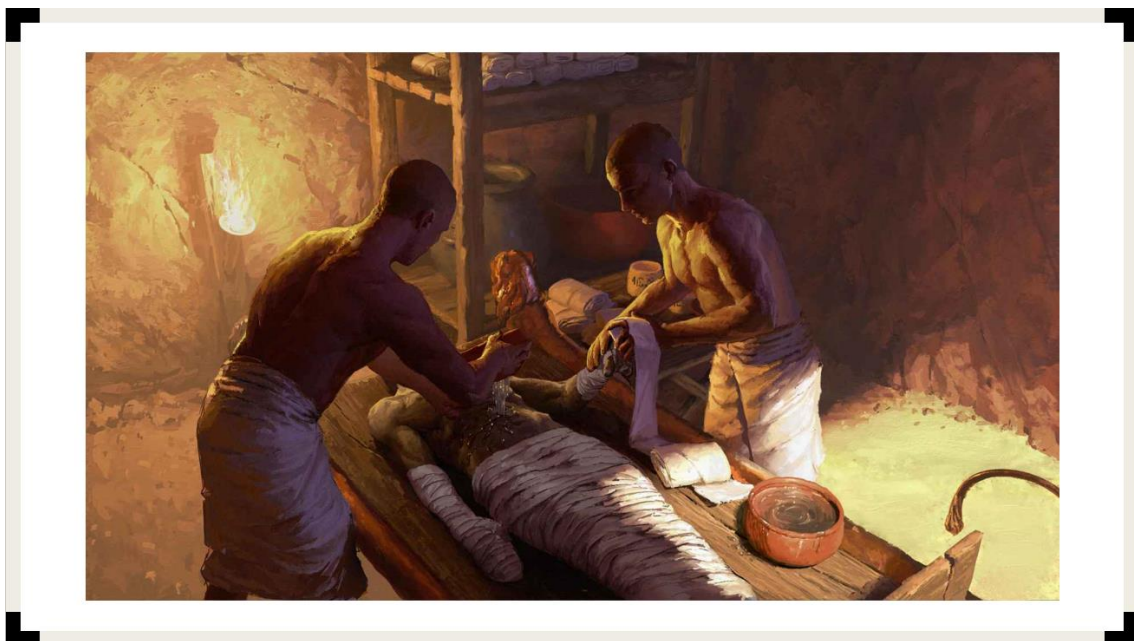

- Qui manava a l'Antic Egipte?
- On eren les dones?
- Qui sabia escriure?

Faraó. El rei d'Egipte

10. 3. Activitat d'avaluació inicial proposada a l'alumnat

LA CIVILITZACIÓ EGÍPCIA I MESOPOTÀMICA

1) Escriu totes les paraules que relacionis amb l'antic Egipte i Mesopotàmia:

2) Escriu les paraules que han sortit de forma cooperativa entre tota la classe:

10.4 Activitats proposades de la seqüència didàctica

Activitat sobre la geografia d'Egipte

LA GEOGRAFIA D'EGIPT E I MESOPOTÀMIA

1) Ompliu els buits del següent mapa (Alt Egipte, Baix Egipte)

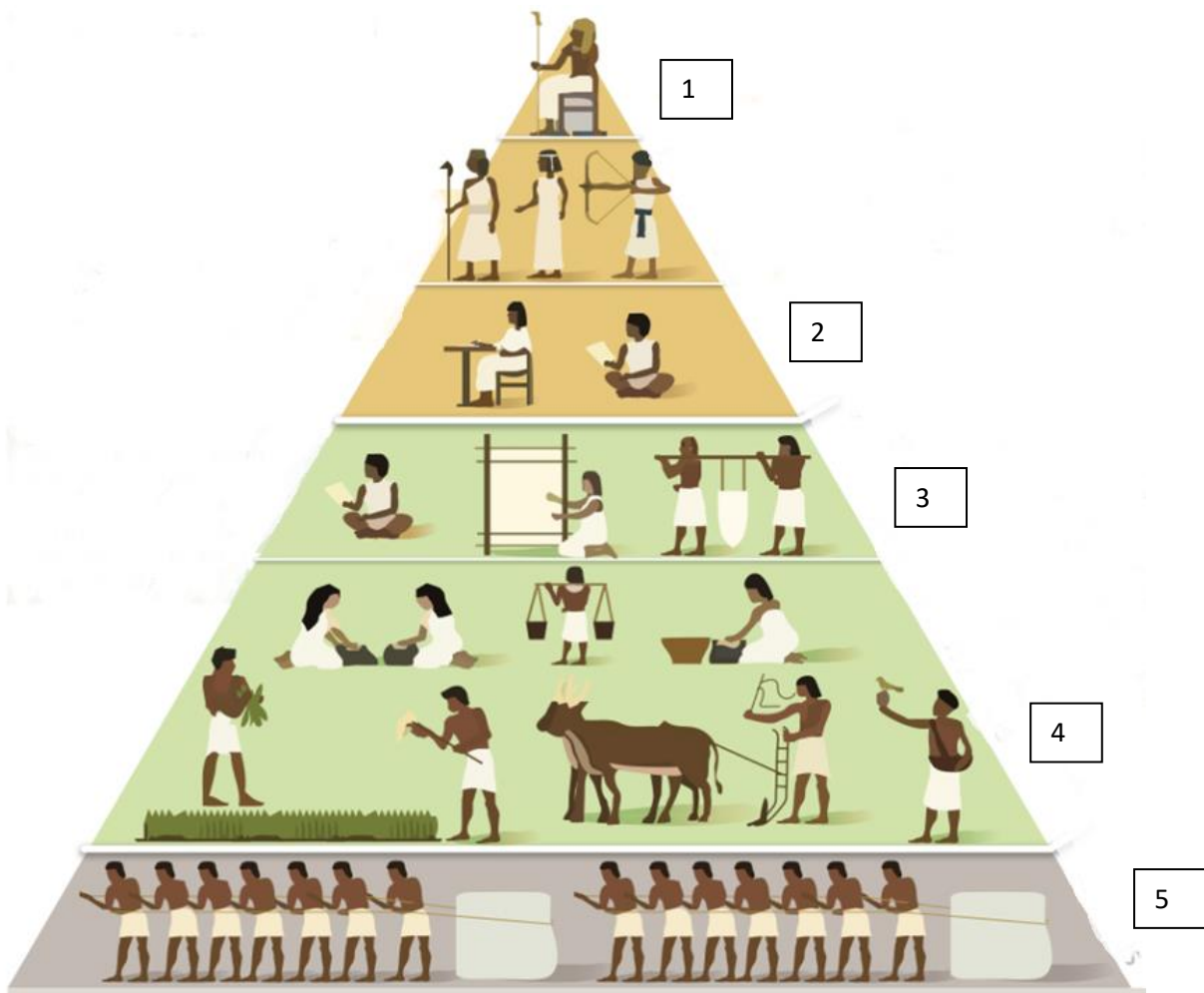
2) Responen les següents preguntes sobre la geografia d'Egipte i Mesopotàmia

- Quin és el riu més important d'Egipte? On es troba?

- Per què Egipte podia tindre agricultura si es trobava en un clima desèrtic?
- Què menjaven els egipcis?
- Què tenen en comú les dues societats (egípcia i mesopotàmica) des del punt de vista geogràfic?
- Quines van ser les dues invencions més importants que van fer els egipcis?

Activitat sobre la societat egípcia

La societat egípcia

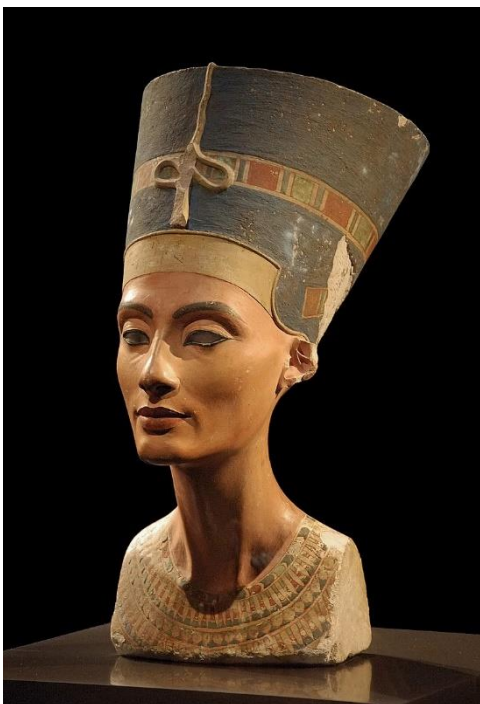
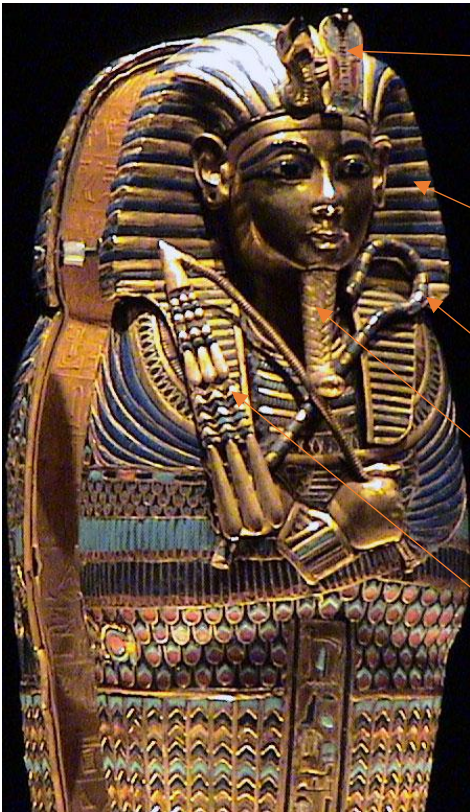
1)

2)

3)

4)

5)

Esriptures de l'antiguitat

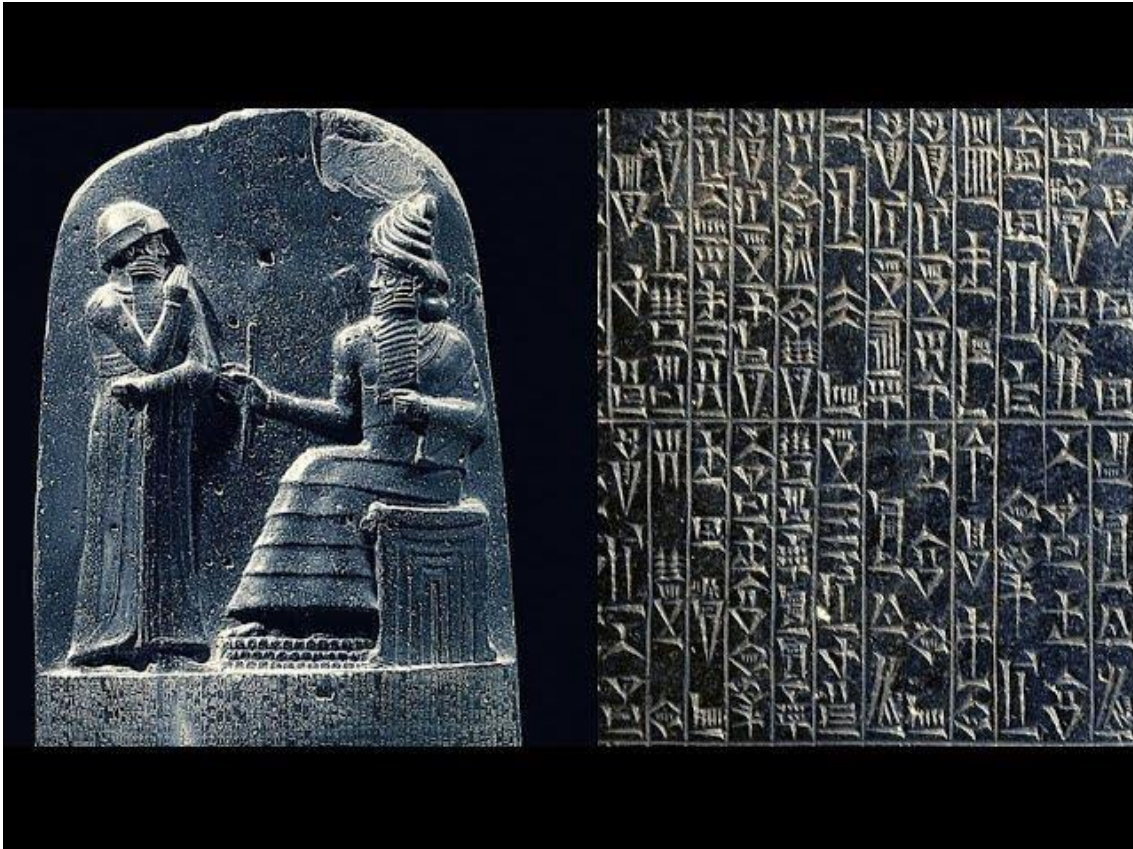
Com es diu el sistema d'escriptura que feien servir els egipcis?

Com es diu l'escriptura utilitzada a Mesopotàmia?

Esmenteu els noms dels següents elements que s'utilitzaven per escriure:

Escriu el teu nom en utilitzant els jeroglífics egipcis. Entre tota la classe farem un mural col·laboratiu.

Codi Hammurabi

Si un home buida l'ull a un altre home, se li traurà el seu

ull. Si trenca un os a un altre home, se li trencarà un os

Si un home arrenca una dent a un igual, se li arrancarà la seva dent

Ai un constructor construeix una casa per algú de manera no adequada, el constructor serà executat.

Si mata al fill del propietari de la casa, el fill del constructor serà executat.

Aquesta llei és com les nostres?

La societat egípcia

“ Em dic Asim i soc una persona treballadora, m’agrada molt treballar, però he de vigilar molt el temps que fa. De vegades no tinc bones collites i els alts funcionaris s’enfaden amb mi”

La societat egípcia

“ Em dic Aswad i sempre faig servir la meva canya especial per treballar. Alguns habitants egipcis em diuen que tinc una habilitat secreta que no es troba fàcilment”

La societat egípcia

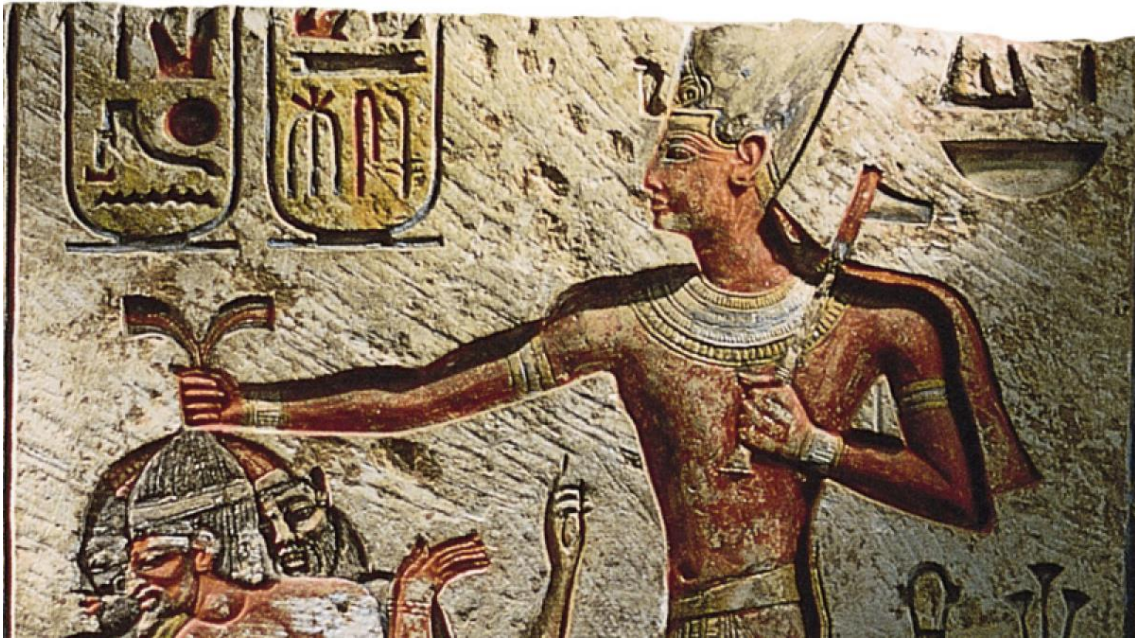

“ N’estem farts, pes pes i més pes. Es que ningú pensa en nosaltres?
Ningú sap com em dic...”

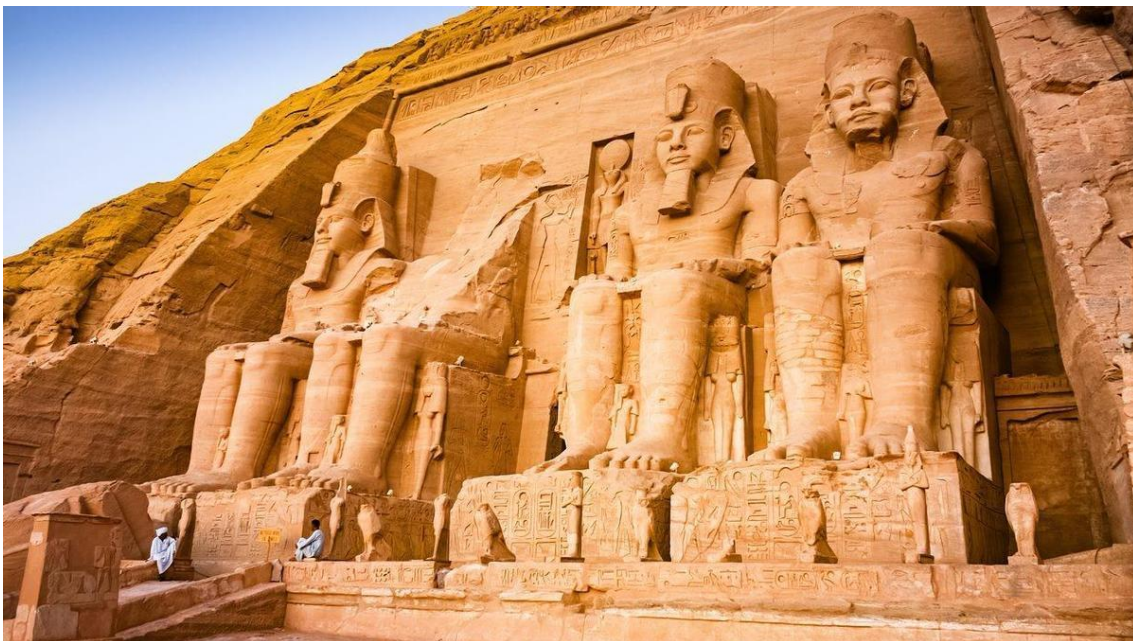

La societat egípcia

“Em dic Amenofis IV, els habitants d’Egipte creuen que soc un déu, el més poderós de tots. Tinc el poder absolut a Egipte”.

La religió a l'antic Egipte

Relaciona cada déu egipci amb la seva descripció:

Soc la deessa Isis. Els egipcis em consideren la deessa de la fertilitat. Porto un vestit llarg i la creu egípcia a la mà.

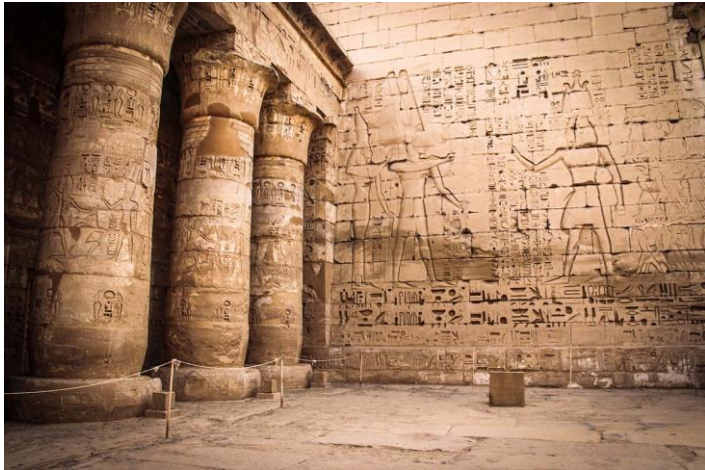

Soc el déu Ra. Soc el deu del sol i el que va crear el món. Sempre porto el disc solar sobre meu amb una serp.

Soc el déu Horus. Els egipcis em consideren un dels deus més importants. També soc conegut com el déu amb cap de falcó. Vaig derrotar el déu del mal, el déu Seth i, llavors, em vaig convertir en el senyor de les dues terres.

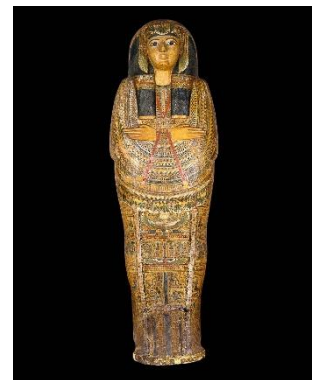
Quins elements tenia un temple egipci?

Creieu que els temples eren grans o petits?

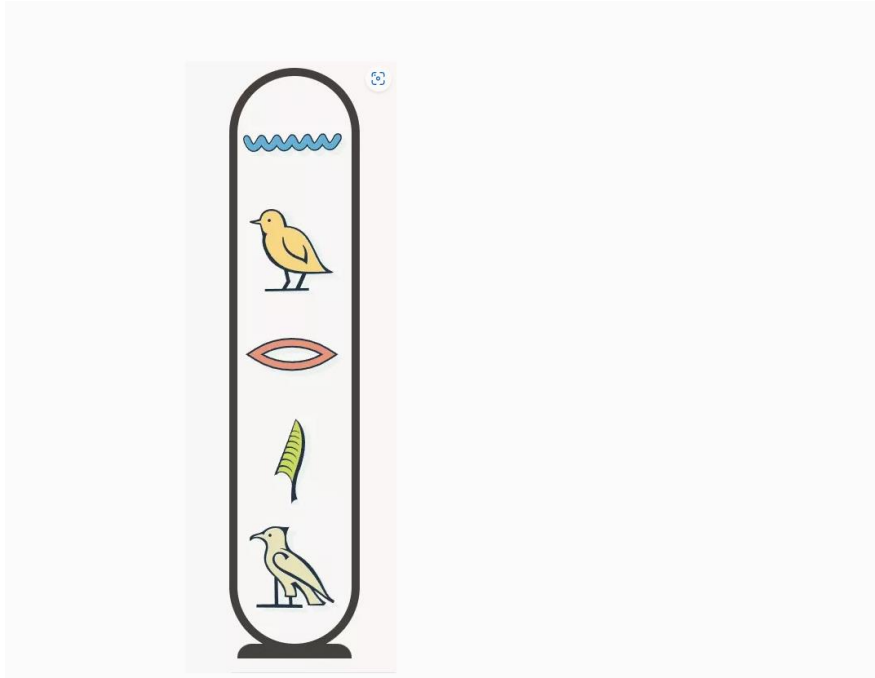
Quina diferència hi veieu entre un temple actual i els temples egipcis?

Procés de momificació

1) Anomeneu els passos que seguien els egipcis per momificar un mort:

Blog de la classe

 practiquistorrequeralt 2me

Nom: Núria

N- ones del mar

U- ocell

R- ull o llavis

I- ploma

A- ocell

Escriptura Jeroglífica

 2

 0

 Añadir comentario

10.5 Rúbrica d'autoavaluació

Rúbrica autoavaluació Egipte i Mesopotàmia				
CRITERIS	Assoliment Excel·lent (4)	Assoliment Notable (3)	Assoliment satisfactori (2)	No assoliment (1)
Treballar cooperativament amb els companys durant les diferents activitats	No he tingut cap dificultat per treballar en equip	He tingut alguna dificultat per treballar amb alguns dels meus companys	He treballat bé amb alguns companys	No he treballat en equip quan es demanava
Tenir una bona actitud i motivació a l'aula	He tingut una bona actitud en totes les classes i he prestat atenció en les activitats.	M'he portat majoritàriament bé	Podria millorar el meu comportament a classe. De vegades no és correcte.	No tinc un bon comportament a l'aula
Presentar els treballs de forma correcta i ordenada	Presento els treballs de forma ordenada, quan toca i quan no vinc a classe pregunto què s'ha fet.	Gairebé sempre els entrego quan toca i de forma adequada.	En la mesura del que puc, entrego les tasques el dia que toca i com es demana.	Espero que la professora m'avisi sempre per entregar les tasques
Respectar als companys i afavorir un bon clima a l'aula	Parlo sempre respectuosament als companys i a la professora	Normalment la meua actitud i respecte a classe és bo, tot i que es podria millorar.	La meua actitud cap als companys a vegades no és bona, tot i que ho intento fer el millor que puc	Sovint no contesto ni respecto la gent que hi ha a la meua aula.
Contestar totes els preguntes que es demanen a les diferents activitats	Contesto les preguntes que se'm demanen	Contesto quasi totes les preguntes que se'm demanen	Contesto el mínim de preguntes que es demanen	No contesto les preguntes que se'm demanen o les copio d'altres companys.
Comprendre la importància de les civilitzacions egípcia i mesopotàmica i saber els seus elements més importants	Comprenc i conec els elements més importants d'Egipte i Mesopotàmia	Comprenc bona part dels elements d'Egipte i Mesopotàmia	Sé el mínim d'informació sobre Egipte i Mesopotàmia	Conec molt poca cosa
Expressar-se oralment de forma adequada i escrita	M'expresso sense dificultats d'escriptura i orals	Presento algunes dificultats en l'escriptura i el treball oral (mala lletra, faltes o utilitzo la llengua castellana)	Presento les tasques sense revisar-les i, sovint, no les entenc	No presento les tasques d'una forma adequada.

Quin tipus d'activitats m'agraden més o m'agradaria més fer a l'aula?

Què és el que m'agrada més de la meua classe i els meus companys?
I el que menys?